

Sait Çetinođlu: Devşirmeler ve Devletsizler: Kürd Halkının, Tarihsel Açmazından Kurtulmasında Uzun Bir öneriler Demeti

Posted on 29/09/2018

Korkudan kendini korumak en esaslı savunmadır. Korku; insanı savunmasız, utanmaz, tutumsuz hallere sokar. İnsanın ruhunu çürütür ve köle durumuna düşürür. İnsanı umutsuz bırakır ve bitirir. Sonra insanlığa karşı her türlü kurnazlığı, kötülüğü yapmaya alıştıırır, hileli yaşamı prensip edinen bir hale sokar.

Ahmet Önal

Siyasi köken olarak, cesaretin, ısrarın ve direniş fikrinin ana eksen olduğu, siyasi savunmasında Ermeni Soykırımından söz edip, mahkum eden ender radikal bir siyasi organizasyondan (Kawa) gelen yazar ve yayıncı Ahmet Önal'ın *Devşirmeler ve Devletsizler*[\[1\]](#) başlıklı çalışması, Kürd-Ermeni, Türk -Ermeni ilişkileri ve Kürd tarihi üzerine ısrarlı yayın yapan ender Kürd yazar ve yayıncısı olarak Kürdlerin özgürlüğü konusundaki tarihsel sürekliliğin arka fonunda, günümüz sorunlarının incelendiği, yıllar içinde yazılmış ancak birbirine eklemli ve tekrara düşmeden, birbirini tamamlayan makalelerinin bir araya getirildiği bu çalışma, anahtar kavramları ile sorunun kaynağının belirlenmesi yanında çözümün anahtarlarını da belirlemiştir. Bu bakımdan bu çalışma Kürd halkının geleceği açısından önemli bir kaynak olarak, Kürd halkına bir armağandır.

Ahmet Önal'ın, bağımsızlıkçı ve paylaşımcı diliyle kaleme aldığı yazıları okurken, kendimi Önal'ın adaşı, Kürdlerin bağımsızlıkçı ve paylaşımcı lideri ve bu uğurda hayatını veren günümüzde unutulmuş büyük Kürd lideri Ahmet Barzani ile karşılaşmış duygusuna

kapıldığımı itiraf etmeliyim.

Önal'ın çalışması, bir eleştiri/özeleştiri olarak da okumak mümkündür. Bu bakımdan da ayrı bir değer üstlenmiştir. Ahmet Önal, hiçbir kaygıya kapılmadan elini taşın altına sokmuş, birikimini ve düşüncelerini Kürd halkıyla cesaretle paylaşmıştır.

Çalışmanın, ayrıntılı, uzun bir İTC'nin (İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin) bir tarihi ve ideolojik incelemesi ile başlaması, geçmişi kavramak, günümüzü (TC'ni-Türkiye Cumhuriyeti'ni) anlayıp bir perspektif oluşturarak, bulunduğumuz coğrafyada, içinden geçtiğimiz ve aşmaya uğraştığımız çıkmazın/çözümün daha iyi anlaşılmasını sağlayan bir anahtar olduğunu söyleyebiliriz. Zira İTC kendinden önceki deneyimleri özümseyerek günümüze uzanan bir perspektif çizer. Yakın tarihten tanımlamaya çalışırsak; Abdülhamid-Talat- Kemal birbirlerini izleyen ve tamamlayan bir süreci ifade ederler: Asimilasyon-Katliam-Soykırım çizgisini, düz bir çizgiyi oluşturan sonsuz noktalardan birkaçı olarak tanımlayabiliriz. Düz çizgi İslamdır.

Önal'ın, "Daha 1908 darbesi esnasında, II. Abdülhamid'in zulmüne karşı çıkarken, II. Abdülhamid dönemini aratır oldular." derken İTC her köşede binlerce Hamid yetiştirdiğini ifade etmektedir.

Sağ ya da sol, Türkiye siyaset sınıfının, İttihat ve Terakki'nin bu hattı dışına genel olarak çıkamaz olduklarını işaret eden Önal, çalışmasında, İTC'nin sorgulanmamasının altı ayrıca çizilmiştir: "İttihat ve Terakki'nin Türk ırkçı, milliyetçi ve şoven siyasetin, devletin resmi ideolojisi haline getirildikten, yarım asırdan fazla bir zamandan sonra yapılması, sosyal bilimciler, ilerici, devrimci ve aydın bilim insanları açısından, körlük-karanlık dönem olarak anılırsa yerinde olur." ancak bu sözleri acaba birileri işitilecek midir?

İTC mensuplarının, "yeni" Jöntürk döneminin kurucuları olmalarının ve hiç zaman sorgulanmamalarını, ayrıca İTC ideolojisinin, Türk siyasetinde kalıcı bir maya olarak, sağdan -soldan oluşan Türkiye örgütlenmelerinin üzerindeki etkilerini tartışır: "Esasta İttihat ve

Terakki'nin hattı ve prensipleri üzerinde şekillenirler.”

Önal'ın, İTC'nin “iktidarı Osmanlı üzerinden tanımlamasını bitirir.” cümlesinin altının çizilmesi kilit önemdedir. Bu tanımlama günümüze uzanan devlet ve devletçik kaynaklı katliamların/ etnik arındırma ve temizliklerin açıklanmasının anahtarı olduğu kadar, milli mutabakatın günümüze uzanarak, coğrafyamızı kahreden, Türk milliyetçiliğinin mayası İTC'nin iki ayağı *Hizb-i Cedid* ile *Hizb-i Terakki*, Türk milliyetçiliğinin ortak noktası, devşirmelerinin siyasette etkin olmalarını ve TC'nin demokrasiye ve reformlara kapalı olmasının ana nedeni olduğunu söyleyebiliriz.

Altını çizdiği ikinci önemli nokta, kitaba adını veren devşirmelik olgusudur. Önal, devşirmeliği cesaretle tartışır. Yakın Doğunun en kalabalık halklarından birinin içine düştüğü açmazların en önemli ayaklarından birinin devşirmelik olgusu olduğunun altını çizmek, sorunun can damarını kavramakla eşdeğer olduğunu söyleyebiliriz. Yarısının devletle beraber olduğu, diğer yarısının da arkaik lider kültürünün kısıkcı ile devletin kontrolünde olması yaşanan açmazı tamamlama, puzzle'ın parçalarının birleştirilmesi anlamını taşır

Açmazlardan biri olan devşirmeliğin, biraz daha sorgulanması sorunun anlaşılması bakımından önemlidir. Devşirmeliğin bir yaşam biçimi haline gelmesi, sorunun çözümünün en büyük engelidir. Önal ,bu sorunu cesaretle tanımlamıştır.

Konuyu yakın tarihten alırsak, Kürdlerin İslam'a devşirilmesi büyük kırılma noktalarından ilki olduğunu söyleyebiliriz. Bir diğer büyük kırılma günümüze uzanan Osmanlıya devşirilmesi olarak kategorize edebiliriz. Birincisinde İslam'ın kılıcı olmuş, ikincisinde bekçiliğe indirgenmiştir. Din faktörü ya da Sünnilik, gerek Şemdinan gerekse Bedirhan olaylarında belirgindir; Halifenin askerine kılıç çekememe, Kürdleri, direniş- isyan-işbirliği sarmalına kilitlemiş ve tüketmiştir.

Devşirmeliğin bir tezahürü de tartışmaya ve sorguya dayanıksız olma olgusudur. Sözlerini büyük harfle yazarlar, sözleri emir kipindedir, suçlama esastır, korku saçarlar, terbiyesizlik sınırsızdır... Muktedir olmak isterler, muktedirden yanadırlar, muktedire yanaşmış, muktedirin yanaşmasıdır. Hatta menşeyini gizleyip muktedir gibi davranırlar, muktedir de olabilirler, lakin hep bir tedirginlik vardır. Zira kölelik yaptıklarının bilincindedirler, ortaya çıkmasında, çıkarılmasından müthiş tedirginlik duyarlar, bu tedirginlik yaşamlarına ve ilişkilerine yansır. Etrafa tedirginlik kusarlar, kabus gibidirler. Etrafları boşalır sadece dalkavuklar, ikbal peşinde olan kuyruk yalayıcılar kalır. Bunun farkında olmadıkları söylenemez. Bu farkındalık saldırganlığın kaynağıdır. Yalnızlık, iflah olmaz salgın bir hastalık gibidir. Aynaya bakamaz duruma gelirler, bu saldırganlık sarmalının, çapı genişleyen bir baskı aygıtına dönüşür. Yalan bir dünyada yaşamak kendilerini tükettiği gibi, değdikleri her şeyi çürütürler... Beka sorununda (egemen) devlet ve devşirmelerin kaderi aynı tahtaya yazılır. Devşirme bunun bilincindedir, hiç aklından çıkarmaz: *devlet sınıfıdır ve devletle her şeydirler...*

Önal, “Türk olmadıkları halde, devşirmeler, Türk milliyetçiliği düşünceleri ile iktidarda birleşirler. Bu, Türkiye’nin demokrasiye kapalı durmasının sebebi olur.” derken bu gerçekliğe dokunmaktadır. Devşirmeliğin sürekliliği, “beka sorunu” ile faşizmin sürekliliğinin anahtarıdır.

İslami zifiri siyah çizginin izlediği İslam’ın kılıcı ve (devletsizler olarak) devletin bekçiliği ve buna eşlik eden tarihsizlik, kimliğin ve kişiliğin oluşmasında en büyük engeldir. Kürdlerin sadece milli pazarın önemli bir parçasına indirgenildiğini söylemek bir abartı sayılmamalıdır. *Modernleşememe* kısır döngüsü, demokrasiyi partilerden uzaklaştırıp aydınları ile buluşmasını önlemektedir. Bu handikap, sorunların zamana ya da uzun zamana yayarak çürütme genel politikasını kalıcılaştıran etkenlerden biridir. Sorun çürütülürken, soykırımın da eşlik ettiğini akıldan çıkarmamak gerekir. 1984 sonrası, aynı zamanda “Kürd illeri”nin pazara dahil edilme sürecidir. Evet, 84’ten beri süren savaş toplumda genel bir mutabakat olmadan süremezdi. Toplumlar maddi ve manevi bir çıkar ummadan bu kadar uzun süren bir

savaş sürecinde, bir arada duramazlardı. İslamik koyu çizgi demokrasinin önündeki engellerden biridir. Bu engel handikapları büyütmekten öteye bir işe yaramaz. Demokratik geleneği olmayan toplumlarda barışın kurulması zordur. Bir oyalama/çürütme süreci olan “çözüm masası”nın, küçük bir fiske ile kolayca devrilmesinin nedenlerinden biri olarak saymalıyız. Önal’ın, bir diğer altını çizdiği nokta; Devletsizlik de, bu durumların oluşumunu kolaylaştıran önemli nedenlerden biridir.

Çalışmada Lozan bir armağan olarak görülürken haklıdır. Zira kuruculara çok büyük bir hareket alanı armağan edilmiştir: *Türkiye kurulurken ve meşruiyetini dünyaya onaylattığı “Yakın Doğu İşlerini Çözmek İçin Lozan Konferansı”ndan sonra ise; sadece Kilikya, Kürdistan, Mezopotamya, Anatolia, Pontus, Lazistan vs. yerlerin adlarını haritadan kaldırmadı. Yakın Doğu ismini de “yok” sayarak buraların varlığını “Türk varlığına armağan” ederek, Osmanlı imparatorluğu yerine ikame edeceği “Büyük Türk İmparatorluğunu, ‘Orta Doğu Coğrafyası’ içinde değerlendirdi. Yakın Doğu halklarının variyetini “Türk Hâzinesi”ne kattı. Tarihte yurt ve halkların etnisite kimlikleri dahil, tarihsel kalıntı ve varlıkları da unutulsun diye, tüm yerleşim yerlerinin isimlerini değiştirerek, Türkçeleştirdi.*

Önal, armağan edilen Yakın Doğu’nun *yaklaşık olarak, Kuva-i Milliye Teşkilatı’nın “Misak-i milli toprakları” olarak da tanımladığı alanlara tekabül ettiğini* hatırlatarak, “yeni” devletin şekillenmesinde M. Kemal etmeninin ötesine işaret ederek, başat kolonyalist İngiltere ile, “sosyalist/halk devleti” Sovyetlerin Kemal’in yada II. Jöntürklerin Yakın Doğunun imhasında elele vermesini örnekler. Bu aynı zamanda Yakın Doğu’nun otokton halklarının, alakton halklar tarafından, (otokton halkların yokluğu üzerinden projelendirilen) kolonize edilmesini açıklar. Bu durum Fırat’ın Batısında anlaşılmazdır. Kolonize eden ile kolonize edilen aynı dili (Türkçe) konuşmaktadır. *TC. Devleti’nin şekillenmesi; Sovyetler ile Batılı emperyal devletleri arasında oluşturulmak istenen tampon bölge ihtiyacının sonucu olarak, adeta “tombaladan çıktı”ğın söylemek yanlış değildir... Pragmatist bir siyaset ile çift tarafı idare eden ve dönemin siyasal konjonktürünün imkân verdiği bir ihtiyacı olarak, İngiliz vizesi’ ile Yakın Doğu’ya müfettiş olarak atanan Genç Osmanlı Subayları grubu, başat kılınacak ekibin*

başındaki kişi olarak Mustafa Kemal muhatap alındı ve iktidara hazırlandı. Önal, aynı zamanda bölgede suç işleme imtiyazının da verildiğini eklemiştir.

Kimliksizleştirmenin ve kişisizleştirmenin anahtarı olarak coğrafyanın adının değiştirilmesi önemli tesbittir. Bilindiği gibi coğrafya savaş içindir. Halklar ile savaşmadan coğrafyayı değiştirme önemli bir avantajdır. Kişisizleştirmenin, köksüzleştirmenin anahtarıdır. Dönmeler buna sevinirler. Egemen onu yeniden tanımlamış, yeni bir isimle onurlandırmıştır (!).

Kısaca; Lozan ile tampon bölge oluşturulurken, *egemenlerin literatürlerindeki, 'Yakın Doğu' kavramı ortadan kaldırılmış ve esasta unutturmayı başarmışlardır. Coğrafya muğlaklaştırılmış, şeyleri adıyla çağırmak imkansızlaşmış, asimilasyondan soykırıma uzanan süreç kolaylaştırılmıştır.*

Sonuçta, *coğrafyanın tüm otokton (yerleşik) halkları, alaktonlar (dışarıdan gelenler) tarafından jenoside tabi tutuldu ve bu siyaseti bugün, sürdürenler var. Jenosit politikalarını sürdürme sürecinde, halklar ortadan kaldırılırken, var olma koşulları cılız olanlar, yani köken itibarı ile Türk olmayan, çılgın devşirme "Türkler", Turancılık-Türkçülük modunda, devlet hatta millet düzeyine getirtilip, egemen olarak şekillendirildi... Türkleştirilenlerin, Türklüğe devşirilenlerin, "Türk olmaları" resmi ideoloji açısından yetersiz kalıyordu. Bu devşirmelerin, Türk milliyetçisi olmaları ve kendi etnik ve inançsal geçmişlerinden arınma mücadelesine, devletin saflarından dahil olmaları da sağlanıyordu. Korku Türk olmayan bu devşirme "Türkleri" birer militan Türk milliyetçisi olarak ortaya salıyordu.*

Devşirme aşağılama ile elele yürütülür. *Mazluma kendini unutturarak, başkasına ağlamasını sağlamak, kendisine yabancılaştırarak kolektif davranışı kırmak için önemli bir taktik olduğunu vurgulayan Önal, bu taktiğin, Munzur'u kana bulayan gücün neden yaptığını algılamak ve sorgulamak yerine, soykırımı uygulayanlara "kurtarıcı" denmesini olağanlaştırarak, bu büyük insanlık dramı ve sorununu meşrulaştırdığını ekler.*

Batının *müdahalesi, süreç içinde işlevsiz hale getirildiğini* ekleyen Önal, büyük insanlık ve insanlık değerlerini devre dışı bıraktırarak, rejimin *suç işleme özgürlüğünü* kazandırdığının altı çizilir. Osmanlının hukuka uygun davranacağını ifade ettiği anlaşma ve fermanlardan itibaren, yüz yıl içinde gerçekleşen katliamların zemini bu süreçte hazırlanmıştır.

Türkçe dışındaki dillere karşı savaş süreci örneklenerek, Türk ırkçılığının ortak özelliklerinin deşifre edilmesi, Türkçülük faaliyeti içinde *sömürge tarzı insanın* üretilme sürecini ve Türkçülüğün yayılmasında sömürge tipi insanın işlevini anlamak önemlidir. Zira *amacı yok etmek olan ile amacı var olmak ve var etmek arasındaki farkı anlamadan var olmak savaşı* verebilmek imkansızdır. Bu bakımdan Türk modernizmi ile Kürd Süleyman Nazif arasında kurduğu ilişki anlamlıdır.

Almanya ve Alman görevlilerin işlevi de deşifre edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti haritasını çizen kişi olarak adlandırılan ve T.C. nin kurucularının öğreticisi, *yukarıdan aşağıya devlet inşa etme ve darbeler konusunda eğitim veren asker* olan Mareşal Goltz'un, işlevine dikkat çekilir. Alman Mareşalı/çakma Türk paşasının etnik temizlik derslerini örnekler: "Sizin millet olmanızın tek yolu, Rum ve Ermeni varlığını musadere ederek, ekonominize katmanız, tüm İslam ve Türk olmayan unsuru temizlemenizden geçer"

Goltz'un projesi, halkların Türklüğe ya devşirilmesi ya da varlığının "feda"- "armağan" edildiği; "Tek millet", "Tek vatan", "Tek devlet", "Tek bayrak" ile sürdürülen bu projedir. Bu proje; toplumda önce Müslümanlık sonra da Türklük ideolojisi ile yazılı olmayan bir "toplumsal sözleşme" olarak günümüze uzanır. Bu anlamda etnik arındırmada İTC'den TC'ye sürekliliğini açık eder. Dolayısıyla kuruluşun bir *insanlık hapishanesi* olarak gerçekleştiğinin argümanlarını sunar. Bu arada *işgalcinin, kadim yerel halkların sağladığı mitolojik, ekonomik ve kültürel değerlere saygıdan çok, o halkların kafalarındaki miti yıkarak, ruhsal çöküntüye uğratarak hüküm sürmesini resmeder.*

Günümüze uzanan intiharlı ölümleri örnekler. Bu ölümler de egemenliğin pekiştirilmesinde

bir aparat olarak kullanıldığını da gözden uzak tutulmamalıdır.

Tekrar coğrafya meselesine dönersek. *Coğrafi isimler etnik yerleşimlerin yanı sıra uygarlık ve siyasi egemenliklere isimlendirildiklerinin altını çizerek devamında, Lemkin'in soykırım tanımını ayrıntılandırır. Soykırım uygulamalarını sıralar. Tarihsel kanıt ve kanıtların ortadan kaldırma* bölümünde Lemkin'in söyledikleri önemlidir: *Ortadan yok edilmek istenen topluluğa ait tüm kalıtsal, sanatsal, belgesel kanıt ve tarihi (sit, yazılı tabletler vs.) alanlarını ortadan kaldırmak ve kendisini hatırlayacak olguları yeryüzünden silme eylemi ve projesidir. Tüm coğrafi isimlerin yasaklanması ve tüm tarihi kalıntıların tahrip edilerek kendisine ait olduğunu iddia etmek de buna dahildir.* Kürdler bu bölümü akılda tutmalıdırlar.

İTC-TKP ilişkileri sorgulanır, Bakü Konferansı irdelenir, bileşenleri eleştirilir. Mustafa Suphi'nin eski arkadaşlarına güvenmesi, Suphi'nin katlinin ayrıntılı anlatımı, Türk solunun devşirme karakterini aydınlatır. İTC kaynaklı devletin/rejimin temel karakterini çözümleyememe, yada çözümüleme kapasitesinin eksikliği, devlete eklenme ve devletçi bakış açısı ayrıntılandırılır. Bu aynı zamanda Türkiye solunun başlangıçta ölü doğmasının temel kaynağıdır. Aynı dönemde Yunan Solu ya da YKP devlet ve savaş karşıtı söylem ve eylemlerle Türk-Yunan Savaşına damga vururken, TKP savaşın sürdürülmesi için Kemalistlere yardıma gelmek istemektedir. Yunanistan'da sol ve komünistler Yunan halkının umudu iken Türkiye'de solun esamesinin okunmamasının tarihsel kaynaklarından biri bu tavidir. Falkland savaşında savaşa destek veren, tavır gösteren İngiliz İşçi Partisinin de umut olmaktan çıkması da günümüz örneklerindedir.

Ermeni Soykırımını yerelden (Kişi) örneklenmesi de çok önemli bir bilgidir. Resmi daha kolay analiz etmemizi sağlar. Evet, *Ermenilerden kalma bu topraklarda kimse huzur bulamadı.*

Öcalan ve Başat Kürd Siyasi hareketini cesaretle eleştirir: *“Öcalan'ın Mektubu, Bese Hozat'ın “Lobi”lerini Sözde Reddediyor. Soykırımı “Kapitalist Modernite” ile Karartıyor,*

Gerçek Failleri Gizliyor!" Başlık bölümü objektif ve cesaretli değerlendirmeler içerir: Abdullah Öcalan'ın, Besé Hozat'ın Ermeni meselesine ilişkin açıklamaları vesilesiyle Agos Gazetesi'ne yazdığı mektubu, analitik, olmaktan ziyade, eklektik bir içeriktedir. Böyle olunca devletin aktüel siyasi hedeflerine uygun kaleme alınmış bir metin olmuştur. Zira, Öcalan'ın 1999'dan sonraki paradigması, Kürdistan ve Otokton halklardan ziyade, Türkiye eksenlidir. Bu açıdan PKK/KCK, zemin olarak Kürdistan'da en örgütlü güç olmasına rağmen, Türkiye paradigmasından bakan anlayışa kaymıştır. Öcalan'ın, Agos'a mektubu da; KCK Eşbaşkanı Besê Hozat'ın, AKP'nin de dillendirdiği tarzdaki; "İsrail lobisi, yine milliyetçi Ermeni ve Rum lobileri birer paralel devlettir" açıklamasını reddeden değil, onu destekler argümanlar içermektedir.

Önal, Öcalan'ın bu sözlerinin yanlış olduğunu söyleyerek eleştirileri sıralar: *Ermenilerin, Rumların, ABD'de, İngiltere'de, Fransa'da vs. lobiler aracılığıyla kendi tarihsel haklarını savunmaları, örneğin; soykırımın tanınması için çaba sarf edilmesi, gasp edilen haklarını, mallarını-mülklerini gündeme getirmeleri normal ve yapmaları gerekli girişimlerdir. Bunun "emperyalizmin kışkırtması" olarak adlandırılması doğru değildir.*

Öcalan'ın, Tarihi Ermenistan'ın ortak kolonizasyonunu da yanlış değerlendirdiğini vurgular: *Abdullah Öcalan'ın; sömürgeciliğin, emperyalizmin, İttihat ve Terakki'nin icraatı olan, 1915'te Ermeni soykırımını, 1920'li yıllarda, Milletler Cemiyeti döneminde Kürdistan'ın bölünmesi, parçalanması ve paylaşılması sürecindeki bir sorun olarak ele almıyor, muğlâkça, genel geçer "kapitalist modernite" deyip geçiştiriyor, bu doğru değildir.* Sözleri de cesur eleştirilerinden biri olarak sayılmalıdır.

Hrant'ın, *Eğer Kürd siyasi çevreleri, Ermeni Soykırımına karşı doğru bir tutum almış olsalardı, bugün Kürdlere yapılanlar kolay kolay yapılmazdı.* Yargısını tekrar hatırlatır.

İnönü'den Recep Zühtü'ye, İsmail Naci'den M. Kemal'e yazdığı biyografiler öğreticidir.

Kürd siyasi hareketlerinin temel zaaflarına cesaretle eğilmiş, egemen politikaların zaafına ve çözüme hizmet etmeyişiine parmak basmış, resmi milliyetçilikleri ve tarihe bakıştaki şaşılığını cesaretle sorgularken İsmail Beşikçi ve İbrahim Kaypakkaya'nın katkılarını ve ödenen bedelleri gündeme taşımıştır.

Önal, düşünsel gelişimini paylaşırken, Kürdistan Solunun tarihinin irdelenmesi, gelişimi, eleştirisi ve aynı zamanda bu süreçte toprağa düşenlerin anılması, çalışmanın bir başka önemli ve değerli yüzüdür.

UKKTH'nın eleştirisi ve yerli yerine oturtulması, blöf, amaca uzak mini siyasi hedefler üzerine oturtulmuş siyasetlerin mahkum edilmesi de çalışmanın güçlü bölümleridir.

Aidiyet, algı, bilinçlenme, aile ve bölge tarihi ile harmanlanması da anlama açısından önemli paylaşımlardır.

Etimoloji, asimilasyon, Réya Heqiyé, İslamiyet, İŞİD, Müslüman Kardeşler, şiddet, zor, İslamiyet, Kürdlerde çok dinlilik tartışılır.

Çok dinliliğin avantajlarını sıralar. Biz bu vesile ile düşüncemizi okurlarla paylaşmak isteriz: Hem İslamiyet hem de "Kızıl Kürdistan" deneyimine değinmek isteriz: "Kızıl Kürdistan" önemli bir potansiyel oluşturabilir, önemli bir deneyim olabilirdi. Ancak, temelindeki bekçilik olgusu bu deneyimin oluşmasını önleyerek, bir potansiyel oluşturmasını ortadan kaldırmıştır. Önal'ın , Kürdlerin çok dinliliğinin demokratikleşme ve özgürlük açısından bir potansiyel taşıdığını vurgulamasına karşın, İslamın kalın siyah çizgisinin bu potansiyelin açığa çıkmasını/yaşama geçmesini önlediği düşüncesindeyiz.

Kürdlerin kullandıkları alfabelerle ilgili bilgiler verirken, *Ermeni ve Kürdlerin iç içe yaşadığı bilinirken, Ermeni Alfabesi'nin Kürdler tarafından kullanılmamış olması, ayrı bir araştırmanın konusu edilirse yeridir.* Sözleriyle yol göstermesi çok önemlidir. Buraya da bir

parantez açarak, bir deneyimi paylaşmak isterim. Ermen Soykırımı'nın yüzüncü yılı anmalarından bir jest olarak 1860 yılında basılan *Ermenice Harflerle Kürdçe Alfabe* ile Ermeni harflerle Kürdçe okuma parçalarının tıpkı basımını Diyarbakır Sur Belediye Başkanı dostum Abdullah Demirbaş'a önerdim. Başkan çok olumlu yaklaştı ve 24 Nisan'a kadar basım işini halledeceğini söyledi. Elimdeki belgeleri gönderdim ancak kültür müdürü çapsızı aşmak mümkün olmadı ve düşünce gerçekleşmedi. Sebebi ne olursa olsun *Ermenice Harflerle Kürdçe Alfabe* önemliydi ama gerçekleştiremedik.

Çalışmada ulusal kongre, birlik çağrılarının olmazsa olmazının bağımsızlık çizgisi ve düşüncesinin özümsemesi olduğunun altını çizer. Burada vurgu Kürdistan'adır. Ulusal birliğin sorunlarını, Kürdlerin kayıplarını sıralar, köylülük, partilerin aydını gibi konuları irdelerken, Egemen ulusun partileriyle olan ilişkileri sorgular. "Demokratik Kongreler" de eleştiriden nasiplerini alırlar. Egemen ulusun işe yaramaz, kıymeti kendinden menkul partileri içermesi, hastalıkların bünyeye kabul edilmesi anlamını taşıyacağına anlaşılması gerekir. *Kürd Halkının acılarını, tarihsel hassasiyetlerini , bayrağını, ulusal marşını görmezden gelerek, egemen ulusun "değerleri"ni siyasi yalakalık düzeyinde savunarak, Kürdler için "ulusal birlik" çağrıları, başka kasıtlar içerir.* Sözleri keskin ve dik duruşun ifadesidir.

Dr. Şivan'ın katledilmesi ve *İki Sait Olayı* başlığıyla iç şiddetin eleştirisi yapılırken, Kürdlerde aslanan eskiden halifeye günümüzde devlete karşı silah kullanmama telkininin ağır sonuçlarını paylaşır. IKDP eleştirisi de bu meyandadır.

Eleştiri/özeleştirin sağlıklı bir tarih anlayışının oluşmasındaki önemine işaret eder:

Kürd Tarih bilinci, halkın bilincinde yerleşik değildir. Sözleriyle dikkatli bir eleştiriler zincirini paylaşır; Kürd kökenli yazarların egemenlerin diline hizmeti, köylü-ağa ilişkisinin toplumsal ağırlığı ve ilişkilerin bu arkaik yapının/davranışın şekillendirmesi, Mehmed Uzun eleştirisi, evrensele ulaşma adına anadilini kullanmama, sömürgeci sınıf, Türkiye solunun

PKK'e sığınması, TC. ni Kürdlerle büyütme, kavramların çarpıtılarak zihinlerin çürütülmesi, kadınların Öcalan eleştirisinden kaçınmaları ,... gibi meselelere parmak basar.

"Kürd sorunu" tanımlarının listelenmesi sorunun ne kadar derin ve önem arz ettiğinin göstergesidir. Sorunun sorumlularını da sayar. "Çözüm Süreci" denilerek ulusal özlemlerle oynanmasının ağır vebaline vurgu yapar.

Sonuç olarak; Ahmet Önal, yarım asırlık siyasi mücadelesinde billurlaşan deneyimini okuyucularla Kürd halkının bir özgürlük manifestosu formatında açık yürekle ve cesaretle paylaşmış olduğunu söyleyebiliriz.

[i] Ahmet Önal *Devşirmeler ve Devletsizler*, Péri Y. 2018

Diğer Yazıları: <https://tarihvetoplumlar.com/sait-cetinoglu/>